
IN MEMORIAM

UDC: 1 Held K.

Dean Komel

KLAUS HELD

(1. FEBRUAR 1936–6. DECEMBER 2023)

Klaus Held velja za očeta »wuppertalske fenomenologije«. Leta 2002 sta »Wuppertalčana« Heinrich Hüni in Peter Trawny izdala slavnostni zbornik ob Heldovi petinšestdesetletnici s presenetljivo široko ter raznoliko udeležbo filozofov in filozofinj.¹ Verjetno ni pretirana ugotovitev, da je Held kot univerzitetni učitelj in filozofski premišljevalec pripeljal *fenomenološki svet* v Wuppertal. Da ga pri tem niso usmerjale zgolj številne akademske zadolžitve, ki jih tu sicer ne bomo posebej podajali, marveč predvsem notranji dolg filozofskega pogovora, lahko potrdi vsak, ki je prisostvoval »delu na fenomenih« v okviru njegovih dolgih seminarjev, pospremljenih s še daljšimi pogovori, včasih pa tudi prijateljskimi prepiri med udeleženci v nedoločni dalji. Wuppertalsko srečevanje in sporazumevanje v fenomenologiji je pod Heldovim mentorstvom zares odpiralo svet, kakor biva med nami in v celoti.

¹ Heinrich Hüni in Peter Trawny (ur.): *Die erscheinende Welt. Festschrift für Klaus Held*. Berlin: Duncker & Humblot, 2002.

Vsekakor je ob tem tudi relevantno poudariti, da je bilo *fenomenološko odstrtje svetnosti sveta* poglavitna zadeva Heldove misli, ki jo je priobčil v vrsti, pravzaprav kar izvrstnosti knjižnih, revijalnih in zborniških prispevkov.² A predvsem je na vztrajen in filozofsko ploden način pokazal na *fenomenološki preboj glede odstiranja svetnosti in svetovnosti sveta* v kontekstu celotnega filozofskega izročila, ki ga je sam odlično poznal. To ne izpričuje samo njegov »poznavalsko« navdahnjeni filozofski vodič po deželah Sredozemlja *Treffpunkt Platon*, ki je bil tudi preveden v več jezikov, marveč zlasti kontinuirane analize antične filozofije od obsežne študije *Heraklit, Parmenides und der Anfang von Philosophie und Wissenschaft: Eine phänomenologische Besinnung* (1980) do nazadnje izdane knjige *Die Geburt der Philosophie bei den Griechen. Eine phänomenologische Vergegenwärtigung* (2022). Podnaslova nazorno kažeta, da Held študija antičnega filozofskega izročila ni navezoval zgolj na kritično-zgodovinske in filološke vidike, marveč je bil njegov osrednji namen, da na podlagi imanentne hermenevtične interpretacije razjasni ključna fenomenološka pojmovanja, kot so *Lebenswelt*, *epoché*, zavest, bit, horizont, intencionalnost, razpoloženje, etos itn. Po drugi plati se mu je s tem hkrati ponudila priložnost, da poglobi fenomenološko razumevanje tako *naravnega* kakor tudi *političnega* pojmovanja sveta, tj. dajanja *physis* in podajanja *nomosa*, ki ju kot svet ne izpolnjuje samo horizontalnost. Tukaj naj navedemo zgolj knjižni deli *Phänomenologie der politischen Welt* (2010) in *Phänomenologie der natürlichen Lebenswelt* (2012). Morda bi k temu pridali še različnost *umetniških*, *kulturnih*³ in *religiozних svetov*;

2 Glej Klaus Held – *Schriftenverzeichnis* (Stand Wintersemester 2018/19); datoteka je dostopna na: https://www.philosophie.uni-wuppertal.de/fileadmin/philosophie/PDFs_allg/Held/Schriftenverzeichnis_November_2018.pdf. Prim. tudi *International Journal of Philosophical Studies*, Volume 15 Issue 3, 2007 – *Special Issue for Klaus Held: Reflections on Time, Mood, and Phenomenological Method* (ur. Tanja Staehler). Sistematični prikaz Heldovega filozofskega dela bi poleg knjižnih del gotovo moral nujno upoštevati tudi vse druge objave. Številni knjižni prevodi v različne jezike so urejeni kot zbirke samostojno objavljenih prispevkov, to velja tudi za izbor, ki je izšel v slovenščini: Klaus Held: *Fenomenološki spisi*. Ljubljana: Nova revija, 1998.

3 Prim. Klaus Held, »Zur Vorgeschichte der Unterscheidung von Natur und Kultur«, *Phainomena* 26 (100-101; 2017), str. 5–20.

slednjega je Held med drugim obravnaval v delu *Der biblische Glaube. Phänomenologie seiner Herkunft und Zukunft* (2018).

Znotraj Heldovih politično- in kulturno-filozofskih premišljevanj nedvomno pripada posebno mesto njegovim spisom o *evropskem življenjskem svetu*, ki so postali dodatno aktualni po padcu berlinskega zidu in s širitvijo Evropske unije. Nedavno izdani knjižni deli *Europa und die Welt. Studien zur welt-bürgerlichen Phänomenologie* (2013) in *Zeitgemäße Betrachtungen* (2017) vključujeta tudi predelana predhodno objavljena besedila, ki jih obeležujejo naslovi, kakršni so: »Husserlova teza o evropeizaciji človeštva« (1989), »Evropa in medkulturno sporazumevanje« (1993) in »Razkritje sveta pri Grkih kot izvor Evrope« (1998), v katerih sem sam našel vodila za razvitje hermenevtike interkulturalnosti, ki jo je Held sicer skušal zasnovati ob Heideggrovem pojmovanju temeljnih razpoloženj. Natanko ukvarjanje s fenomenologijo razpoloženj je pri Heldu vzbudilo zanimanje za kitajski in japonski življenjski svet. Njegovo intenzivno sodelovanje s tamkajšnjimi filozofi, ki so fenomenologijo sveta uspeli povezati z vzhodnimi miselnimi tradicijami, je ponudilo nove priložnosti fenomenološke filozofije v globalnem kontekstu, ki ni zgolj informacijsko podan in ekonomsko uniformiran, pač pa še išče svojo formo. Hkrati tudi to, kar je fenomenološko poimenovano kot »življenjski svet« ali »bit-v-svetu«, ni kakšna formula, saj je treba vnaprej vzeti v zakup, da svetnost sveta formira različnost svetov. Svet spregovarja – kolikor spregovarja – vselej različno.

Klaus Held si je kot učenec Ludwiga Landgrebeja na Univerzi v Kölnu, kjer se nahaja tudi del Husserlovega arhiva, svojo akademsko pot utrl s poglobljeno študijo *Lebendige Gegenwart. Die Frage nach der Seinsweise des Transzendentalen Ich bei Edmund Husserl, Entwickelt am Leitfaden der Zeitproblematik* iz leta 1966. Podani vpogledi v transcendentalno fenomenologijo presegajo številne današnje interpretativne poskuse v tej, a tudi v nasprotni smeri, recimo, realistični ali kognitivistični. Ludwig Landgrebe je skupaj z Eugenom Finkom, Janom Patočko, Emmanuelom Levinasom in še nekaterimi drugimi imel v drugi polovici tridesetih let prejšnjega stoletja možnost, da se temeljito uvede tako v Husserlovo kot Heideggrovo izvrševanje fenomenološkega načina filozofiranja. Če prvega vzamemo kot teoretika zavesti, drugega pa kot misleca biti, je to veliko premalo, saj se kot prvenstveno ponuja polje fenomenologije

sveta – horizont svetnosti sveta, ki se odstira onstran ali tostran problematike zavesti ali biti, namreč v tisti sredini, po kateri fenomen v fenomenološkem smislu ni nič drugega kot odlikovani način srečevanja nečesa. Tega srečevanja se je treba učiti in naučiti, hkrati pa ostaja skrivnost. Klaus Held se je obenem lahko opiral tudi na sprotne izdaje Husserlovih in Heideggerovih del v okvirih *Husserliane* in *Gesamtausgabe*, ki so dodobra zaokrenile tok, ne samo recepcije, pač pa tudi same koncepcije fenomenološke filozofije. Vsekakor je Heldova velika zasluga, da je v vsej potrebni odprtosti načrtno premisleka glede možnosti odstiranja tega, kar se kaže in daje v mejah svojega kazanja ter dajanja, tega, kar z eno besedo imenujemo *svet*.

phainomena

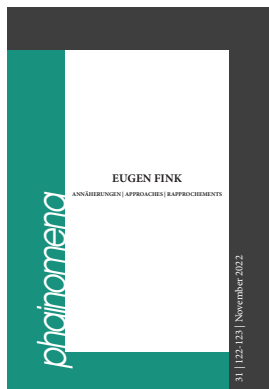
REVIJA ZA FENOMENOLOGIJO IN HERMENEVTIKO
JOURNAL OF PHENOMENOLOGY AND HERMENEUTICS

Phainomena 32 | 124-125 | June 2023

Passages | Prehodi

Alfredo Rocha de la Torre | Miklós Nyíró | Dario Vuger |
Ming-Hon Chu | Maxim D. Miroshnichenko | Jaroslava
Vydrová | Malwina Rolka | René Dentz | Igor W. Kirsberg |
Izak Hudnik Zajec | Primož Turk | Adriano Fabris

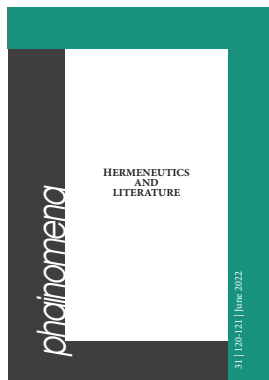
Phainomena 31 | 122-123 | November 2022

Cathrin Nielsen – Hans Rainer Sepp – Dean Komel (*Hrsg. |*
Eds. | Dirs.)

Eugen Fink

Annäherungen | Approaches | Rapprochements

Cathrin Nielsen | Hans Rainer Sepp | Alexander Schnell
| Giovanni Jan Giubilato | Lutz Niemann | Karel Novotný
| Artur R. Boelderl | Jakub Čapek | Marcia Sá Cavalcante
Schuback | Dominique F. Epple | Anna Luiza Coli | Annika
Schlitte | István Fazakas

Phainomena | 31 | 120-121 | June 2022

Andrzej Wierciński & Andrej Božič (*Eds.*)

Hermeneutics and Literature

Andrzej Wierciński | John T. Hamilton | Holger Zaborowski
| Alfred Denker | Jafe Arnold | Mateja Kurir Borovčič |
Kanchana Mahadevan | Alenka Koželj | William Franke |
Monika Brzóstowicz-Klajn | Julio Jensen | Małgorzata Hołda
| Ramsey Eric Ramsey | Beata Przymuszała | Michele Olzi |
Simeon Theojaya | Sazan Kryeziu | Nysret Krasniqi | Patryk
Szaj | Monika Jaworska-Witkowska | Constantinos V. Proimos
| Kamila Drapało | Andrej Božič | Aleš Košar | Babette Babich

